

Kilka przypomnień o Komunii Świętej i kulcie Eucharystii poza Mszą Świętą

Zasadniczym i pierwotnym celem przechowywania Eucharystii poza Mszą świętą jest udzielanie Wiatyku. Drugorzędnymi zaś celami są: rozdawanie Komunii świętej, zwłaszcza chorym i starszym niemogącym uczestniczyć we Mszy, oraz adoracja naszego Pana Jezusa Chrystusa obecnego w Sakramencie. Wszystkie te formy kultu nie są prywatną pobożnością, lecz liturgią Kościoła zawartą w księgach liturgicznych, które określają jego formy i zasady sprawowania. Z tego względu to przypomnienie niektóre ważnych kwestii, które zasadniczo reguluje księga *Komunia Święta i kult Eucharystii poza Mszą Świętą*.

Przechowywanie Eucharystii

1. Tabernakulum

Miejszem przechowywania Najświętszej Eucharystii jest tabernakulum, które winno być tylko jedno, nieruchome, ogniotrwałe, mocne i nieprzeźroczyste, umieszczone w takiej części kościoła lub kaplicy, która jest dostojna, dobrze widoczna, należycie ozdobiona i sprzyjająca modlitwie. Należy pilnie strzec klucza do tabernakulum, dlatego poza liturgią nie powinien na stałe pozostawać przy tabernakulum, lecz być jak najstaranniej strzeżony. Nie jest konieczne konopeum, jeśli na tabernakulum umieszczone są symbole eucharystyczne (KPK, kan. 938; *Komunia Święta i kult*, nr 9-12).

2. „Lampka wieczna”

Przed tabernakulum powinna nieustannie płonąć specjalna lampka, która zgodnie z tradycją powinna być podsykana olejem lub woskiem. Jeśli jest to niemożliwe, w Polsce dozwolone jest stosowanie światła elektrycznego (*Komunia Święta i kult*, nr 11-12).

3. Miejsce przechowywania

Przechowywanie Najświętszego Sakramentu wymaga sprawowania Mszy św. w tym miejscu przynajmniej dwa razy w miesiącu a także wymiany hostii w rozsądnych odstępach czasu. Powinno być otwarte przynajmniej przez kilka godzin dziennie, aby wiernym dać możliwość adoracji. Zabronione jest przechowywanie Najświętszej Eucharystii poza miejscem świętym. Konsekrowane Hostie należy przechowywać w puszce albo w odpowiednim naczyniu w takiej liczbie, by ich wystarczyło do Komunii świętej chorych oraz innych wiernych, poza Mszą świętą. Zabronione jest przechowywanie Krwi Pańskiej (KPK, kan. 934-937; *Komunia Święta i kult*, nr 7; OWMR 163, 279).

Komunia Święta poza Mszą Świętą

4. Czas udzielania

Komunię świętą powinno się udzielać zasadniczo podczas Mszy Świętej, wyjątkiem są ci którzy nie mogą w niej uczestniczyć, zwłaszcza chorzy i osoby starsze, a także ci którzy ze słusznej przyczyny proszą o Nią poza Mszą. Komunii można udzielać każdego dnia i o każdej porze dnia, jednak:

a) w Wielki Czwartek tylko podczas Mszy świętej; chorym jednak wolno ją zanieść o każdej porze dnia;

b) w Wielki Piątek jedynie podczas sprawowania liturgii Męki Pańskiej; chorym zaś, którzy nie mogą uczestniczyć w tym obrzędzie, można zanieść Komunię świętą o każdej porze dnia;

c) w Wielką Sobotę tylko jako Wiatyk dla umierających (Komunia Święta i kult, nr 16).

5. Szafarz

Udzielanie Komunii należy zasadniczo do kapłana i diakona, którzy są jej zwyczajnymi szafarzami. Jeśli ich nie ma oraz gdy spełnienie tej posługi utrudnia im choroba, podeszły wiek lub duszpasterskie obowiązki albo gdy liczba wiernych przystępujących do Stołu Pańskiego jest bardzo wielka, przez co obrzęd Komunii zbyt długo by się przedłużał, Komunii świętej udzielać może jako szafarz nadzwyczajny prawnie ustanowiony akolita lub nadzwyczajny szafarz Komunii Świętej. Jest nadużyciem wyręczanie się szafarzami nadzwyczajnymi, gdy w tym czasie kapłani bądź diakoni są do dyspozycji, nawet jeśli nie uczestniczą w celebracji, a nie wykonują swojego zadania wynikającego z przyjętych święceń. Kapłan lub diakon ma być ubrany w sutannę, na którą wkłada albę lub komżę oraz stulę. Inni szafarze wkładają przyjęty strój liturgiczny dla ich posługi (Komunia Święta i kult, nr 17).

6. Miejsce udzielania

Miejscem udzielania, jest kościół bądź kaplica lub inne miejsce, gdzie w niedziele oraz inne dni miejscowa wspólnota stale się zbiera na zgromadzenia liturgiczne. Chorym, więźniom i tym wszystkim, którzy nie mogą wychodzić można udzielać Komunii świętej w innych miejscach, nie wyłączając domów prywatnych (Komunia Święta i kult, nr 18).

7. Przepisy dotyczące udzielania

Na ołtarzu (bądź poza miejscem świętym na odpowiednim stole) nakrytym obrusem, rozkłada się korporał i zapala dwie świece. Używa się pateny komunijnej. Do miejsc poza kościołem znosi się Eucharystię w puszcze lub innym zamkniętym naczyniu. Częsteczki chleba eucharystycznego, które pozostały po udzieleniu Komunii świętej, należy ze złości zebrać do puszek albo do naczynia z wodą. Zawsze używa się *Obrzędu Komunii Świętej poza Mszą*. Pierwsza forma z dłuższą liturgią słowa zalecana jest przede wszystkim, gdy nie można odprawić Mszy świętej. Druga z krótszą liturgią słowa wskazana, gdy do Komunii świętej przystępuje tylko jedna lub kilka osób oraz gdy przystępujący do Komunii świętej już uczestniczyli we Mszy. Wszelkie inne „skrócone” formy udzielania Komunii poza Mszą bądź zredukowane tylko do samego jej udzielenia (poza przypadkami szpitali itp.) są nadużyciem i zaliczane do „poważnej materii” godzącej w Najświętszą Eucharystię (Komunia Święta i kult, nr 19-22, 26, 42; RS, 173).

Szafarza niosący Najświętszą Eucharystię choremu w celu udzielenia Komunii, z miejsca, gdzie przechowywany jest Sakrament, powinien unikać wszelkich spraw świeckich, aby wyeliminować jakiegokolwiek niebezpieczeństwo profanacji i zachować jak największy szacunek względem Ciała Chrystusa w Komunii (RS, nr 133).

8. Wiatyk

Obrzęd Komunii świętej dla umierających zostały umieszczone w księdze *Sakramenty chorych. Obrzędy i duszpasterstwo*. Wiatyku można udzielić chorym w czasie Mszy św. jeśli można przy nich odprawić Eucharystię, wtedy czyni to tylko kapłan, albo poza Mszą św. co czyni kapłan, diakon lub nadzwyczajny szafarz Komunii Świętej.

Zwyczajnymi szafarzami Wiatyku są: proboszcz i wikariusze parafialni, kapelani oraz przełożony wspólnoty w kleryckich instytucjach zakonnych i stowarzyszeniach życia apostołskiego w stosunku do wszystkich domowników. W nagłej potrzebie albo za pozwoleniem, każdy kapłan lub diakon może udzielić Wiatyku. W razie braku kapłana i diakona szafarz nadzwyczajny Komunii Świętej może zanieść Wiatyk. Obrzęd dodatkowo przewiduje odnowienie chrzcielnego wyznania wiary, litanie za chorego oraz specjalną formułę przy udzielaniu Komunii (*Obrzędy chorych*, nr 29).

Różne formy kultu Eucharystii:

Wystawienie Najświętszej Eucharystii

9. Przepisy ogólne

Wystawienie Najświętszej Eucharystii winno się zawsze odbywać zgodnie z przepisami ksiąg liturgicznych. Podczas wystawienia Najświętszego Sakramentu nie wolno odprawiać Mszy świętej w tej samej nawie kościoła lub kaplicy. Wystawienia Najświętszej Eucharystii można dokonać w puszcze, monstrancji lub przez otwarcie tabernakulum. Przy wystawieniu w monstrancji zapala się cztery albo sześć świec i używa się zawsze kadzidła. Przy wystawieniu w puszcze zapala się przynajmniej dwie świece i można użyć kadzidła. Puskę lub monstrancję stawia się na korporale na mensie ołtarza nakrytej obrusem. Tronu używa się gdy wystawienie w monstrancji ma trwać dłużej.

Zwyczajnym szafarzem jest kapłan lub diakon ubrany w sutannę, na którą wkłada albę lub komżę oraz stulę. Szafarze nadzwyczajni wkładają przyjęty strój liturgiczny dla ich posługi.

Jeśli wystawienie ma trwać dłużej hostię należy konsekrować podczas Mszy świętej odprawianej bezpośrednio przed adoracją i po Komunii umieścić ją w monstrancji na ołtarzu. Mszę kończy się modlitwą po Komunii, opuszczając obrzędy zakończenia (błogosławieństwo, rozesłanie i ucałowanie ołtarza), nie dodając żadnych innych formuł np. „Błogosławmy Panu” itp. (*Komunia Święta i Kult*, nr 58-68).

Zgodnie z tradycją i zwyczajem Kościoła na tronie i specjalnym miejscu nad tabernakulum poza Najświętszym Sakramentem, nie stawia się niczego innego. Wyjątkiem są tylko krzyż, figura Zmartwychwstałego, Dzieciątka Jezus lub relikwie Krzyża. Wszystkie inne relikwie, figury i obrazy, nawet świętych przedstawianych z Chrystusem, należy umieszczać w innym odpowiednim miejscu, które nie jest zarezerwowane dla Najświętszej Eucharystii.

Zakazane jest wystawianie do adoracji Krwi Pańskiej. Zakazane jest wystawienie, które ma na celu tylko udzielenie błogosławieństwa.

10. Adoracja

Podczas wystawienia dla ożywienia wewnętrznej modlitwy należy dobierać czytania z Pisma św., głosić homilie albo krótkie egzorty, które pomogłyby wiernym coraz bardziej cenić tajemnicę eucharystyczną. Należy tak ułożyć modlitwy, śpiewy i czytania, by adorujący wierni skupiali swoją uwagę na Chrystusie Panu. Na słowo Boże niech wierni odpowiadają śpiewem. W pewnych zaś momentach dobrze jest zachować święte milczenie (Komunia Święta i kult, nr 71-72).

Nie należy wykluczać odmawiania przed schowanym lub wystawionym Najświętszym Sakramentem maryjnej modlitwy różańcowej, jednakże, szczególnie podczas wystawienia, należy ukazać istotę tej modlitwy jako kontemplacji tajemnic życia Chrystusa Odkupiciela i zbawczego planu wszechmogącego Ojca, wykorzystując przede wszystkim czytania zaczerpnięte z Pisma świętego (RS, nr 137).

11. Błogosławieństwo

Do udzielenia błogosławieństwa na końcu adoracji, gdy wystawienie jest w monstrancji, kapłan lub diakon na albę lub komżę i stułę, wkłada także kapę i welon białego koloru; jeżeli wystawienie jest w puszcze, wtedy wkłada welon. Po śpiewie hymnu lub innej pieśni eucharystycznej, i okadzeniu, gdy jest wskazane, celebrans wstaje i mówi *Módlmy się*. Po chwili milczenia z rękami rozłożonymi (chyba że trzyma księgę) kontynuuje jedną z wybranych modlitw. W czasie błogosławieństwa zawsze czyni się tylko jeden znak krzyża (Komunia Święta i kult, nr 73-75).

Procesje eucharystyczne

12. Przepisy ogólne

Poza sytuacjami wskazanymi przez księgi liturgiczne, do biskupa diecezjalnego należy wydawanie zarządzeń o urządzaniu procesji eucharystycznych i uczestnictwie w nich. Wypada, by procesja z Najświętszym Sakramentem odbywała się po Mszy świętej, w czasie której konsekruje się hostię do procesji. W procesjach eucharystycznych Najświętszy Sakrament mogą nieść tylko kapłani.

Jeżeli procesja odbywa się zaraz po Mszy świętej, kapłan, który niesie Najświętszy Sakrament, może pozostać w szatach, w których odprawiał Mszę świętą, albo może wziąć kapę białego koloru; jeżeli natomiast procesja nie następuje bezpośrednio po Mszy świętej, nakłada kapę

Używa się światła, kadzidła i baldachimu, pod którym idzie kapłan niosący Najświętszy Sakrament, zgodnie z miejscowymi zwyczajami (KPK, kan. 944; Komunia Święta i kult, nr 77-84).

13. Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej

Wśród procesji eucharystycznych szczególne znaczenie w życiu parafii lub miasta ma procesja, która co roku odbywa się w uroczystość Ciała i Krwi Chrystusa. Jeżeli miasto jest bardzo duże i względy pastoralne za tym przemawiają, wolno za zgodą biskupa diecezji urządzić takie procesje w poszczególnych częściach miasta. Gdzie natomiast w uroczystość Ciała i Krwi

Chrystusa procesja odbyć się nie może, należy urządzić inną publiczną uroczystość dla całego miasta albo poszczególnych jego części w kościele katedralnym, parafialnym lub w innych dogodniejszych miejscach.

Należy przygotować bursę z korporałem, który rozkładany będzie w miejscu postawienia monstrancji, świece dla duchowieństwa i ministrantów, dwie kadzielnice. Na ołtarzach nie należy umieszczać wizerunków Świętych, lecz przyozdobić je symbolami eucharystycznymi i umieścić na nich okazały tron z korporałem do wystawienia Najświętszego Sakramentu oraz lichtarze ze świecami, zabezpieczonymi przed wiatrem (Komunia Święta i kult, nr 89-131).

Kongresy eucharystyczne

14.

Kongresy Eucharystyczne, które w nowszych czasach zostały wprowadzone w życie Kościoła jako szczególny objaw kultu eucharystycznego, należy uważać za „stacje”, na które jakaś wspólnota zaprasza cały miejscowy Kościół, albo jakiś miejscowy Kościół zaprasza inne Kościoły jednego kraju czy narodu a nawet z całego świata, aby wspólnie doskonalej zgłębić jakiś aspekt tajemnicy eucharystycznej oraz uczcić ją publicznie w duchu miłości i jedności.

Kongresy takie mają być prawdziwym znakiem wiary i miłości przez pełny udział miejscowego Kościoła i współuczestnictwo innych Kościołów (Komunia Święta i kult, nr 85-88).

Niech tych kilka przypomnień będzie inspiracją do odkrycia na nowo ksiąg liturgicznych związanych z kultem Najświętszej Eucharystii. Wypada, aby szafarze Komunii Świętej i kultu Eucharystii poza Mszą św. odświeżyli swoją znajomość wprowadzenia teologicznego i pastoralnego oraz rubryk księgi *Komunia Święta i kult Tajemnicy Eucharystycznej poza Mszą Świętą dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, oraz obrzędów Wiatyku, zawartych w księdze *Sakramenty chorych. Obrzędy i duszpasterstwo*, aby korzystać z nich w duszpasterstwie w pełni i prawidłowo.

ks. dr Mariusz Szypa

Ceremoniarz katedralny